

5. Pryhodiyy M. Aktual'ni pytannya zaprovadzhennya profil'noho navchannya v zahal'noosvitnikh navchal'nykh zakladakh [Current issues of introduction of profile education in schools]. Visnyk Chernihivs'koho natsional'noho pedahohichnoho universytetu. Pedahohichni nauky, 2013. Vol. 108.2. [elektronnyy resurs]. Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuP_2013_2_108_3.
6. Rudenko O. Metodolohiya formuvannya stratehiyi innovatsiynoho rozvytku v systemi vyshehoi osvity [The methodology of forming a strategy of innovative development in higher education]. Intehratsiya v yevropeys'kyu osvityniy prostir: zdobutky, problemy, perspektyvy, monohrafiya, za zah. red. F. H. Vashchuka. – Uzhhorod: ZakDU, 2011. – 560 p.
7. Tsyna A. Zmist tekhnolohichnoyi osvity v umovakh profil'noyi shkoly [Contents of technological education in specialized schools]. Trudova pidhotovka v zakladakh osvity, 2010, Vol 1, pp. 21–23.

УДК 37.015.311:39– 021.58

Г. В. ГАЛАМБОШ

ВИХОВАННЯ ПАТРІОТИЧНО ЗОРІЄНТОВАНОГО МОЛОДОГО ПОКОЛІННЯ ЗАСОБАМИ УКРАЇНСЬКИХ НАРОДНИХ ПРОМИСЛІВ

Обґрунтовано актуальність проблеми виховання патріотизму молодого покоління в сучасних умовах. Розглянуто сутність понять «патріотизм» та «патріотичне виховання». Проаналізовано Концепцію національно-патріотичного виховання дітей та молоді. Приділено увагу виховному впливу українських народних промислів у формуванні патріотично зорієнтованого молодого покоління. Подано досвід роботи факультету технологій та дизайну Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка.

Ключові слова: патріотизм, патріотичне виховання, молодь, народні промисли.

Г. В. ГАЛАМБОШ

ВОСПИТАНИЕ ПАТРИОТИЧЕСКОГО ОРИЕНТИРОВАННОГО МОЛОДОГО ПОКОЛЕНИЯ СРЕДСТВАМИ УКРАИНСКИХ НАРОДНЫХ ПРОМЫСЛОВ

Обосновывается актуальность проблемы воспитания патриотизма молодого поколения в современных условиях. Рассмотрены сущность понятий «патриотизм» и «патриотическое воспитание». Проанализирована Концепция национально-патриотического воспитания детей и молодежи. Уделено внимание воспитательному воздействию украинских народных промыслов в формировании патриотически ориентированного молодого поколения. Представлен опыт работы факультета технологий и дизайна Полтавского национального педагогического университета имени В. Г. Короленко.

Ключевые слова: патриотизм, патриотическое воспитание, молодежь, народные промыслы.

G. GALAMBOSH

EDUCATION OF PATRIOTICALLY ORIENTED YOUNG GENERATION BY MEANS OF UKRAINIAN HANDICRAFTS

The relevance of the problem of educating young generation's patriotism under modern conditions is substantiated in the article. The concept of the terms «patriotism» and «patriotic education» is considered. The concept of national-patriotic education of children and youth is analyzed. Much attention is paid to Ukrainian handicrafts educational influence on patriotic upbringing of younger generation. Work experience of the Faculty of Technology and Design of V. G. Korolenko Poltava National Pedagogical University is presented.

Keywords: patriotism, patriotic education, youth, Ukrainian handicrafts.

На сучасному етапі розвитку України, що сповідує європейські цінності, все більшої актуальності набуває виховання в молоді почуття патріотизму, активної громадянської позиції, любові до Батьківщини, вірності своєму народу, його традиціям, культурі, формування національно-патріотичної свідомості. Виконання цього нелегкого завдання можливо лише за умови усвідомлення майбутнім поколінням своєї національної ідентичності, причетності до створення історії своєї країни.

Першооснови патріотичного виховання розробляли відомі українські педагоги: Г. Г. Ващенко, Б. Д. Грінченко, О. В. Духнович, М. П. Драгоманов, С. Ф. Русова, В. О. Сухомлинський, К. Д. Ушинський, які значну увагу приділяли формуванню національної самосвідомості завдяки вихованню любові до своєї землі, рідної мови.

Вагомий внесок в науковий аналіз народних промислів в Україні зробили Є. А. Антонович, Р. В. Захарчук-Чугай, Т. В. Кара-Васильєва, Л. В. Оршанський, М. Р. Селівачов, М. Є. Станкевич, В. П. Титаренко, Д. О. Тхоржевський та інші вітчизняні вчені. Вони обґрунтували тезу, що основою національно-патріотичного виховання є історико-культурна спадщина українського народу.

Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні умов патріотичного виховання молоді засобами українських народних промислів.

Виховання з давніх часів мало народний характер і здійснювалося через успадкування наступними поколіннями досвіду українського народу. Різні механізми передачі досвіду українського народу відображені в звичаях, обрядах, традиціях, різних формах людської діяльності. Сьогодні серед виховних напрямів найбільш актуальними виступає національно-патріотичне й громадянське виховання. Ці напрями повинні відповідати викликам сучасності і закладати фундамент патріотичної свідомості нинішніх поколінь [11].

Завдяки інтеграційним процесам, що відбуваються в Україні, активній громадянській ініціативі, розповсюдженню волонтерської діяльності серед молоді, виникненню різних громадських рухів, ідентифікаційним процесам в особистісному розвитку українців зумовлено нове ставлення молодого покоління до історії, релігії, культури, традицій і звичаїв українського народу. Нині дуже актуальним є пошуки нових підходів і шляхів до виховання патріотизму як базової якості особистості.

Здійснення патріотичного виховання спирається на Концепцію національно-патріотичного виховання дітей та молоді, затверджену наказом Міністерства освіти і науки України від 16 червня 2015 року № 641, Стратегію національно-патріотичного виховання дітей і молоді на 2016–2020 рр. [3; 5].

У «Новому тлумачному словнику української мови» патріотизм визначається як «любов до своєї Батьківщини, відданість своєму народові, готовність для них на жертви й подвиги» [4, с. 546]. Інше визначення поняття патріотизму є у «Філософському енциклопедичному словнику»: «Патріотизм – любов до Батьківщини, відповідальність за її долю і готовність служити її інтересам, а в разі потреби самовіддано боронити здобутки свого народу; соціально-політичний і моральний принцип, що в загальній формі виражає вищезазначені почуття та емоційні стани» [10, с. 471–472]. В «Українському педагогічному словнику» подається таке тлумачення: «Патріотизм – одне з найглибших громадянських почуттів, змістом якого є любов до Батьківщини, відданість своєму народові, гордість за надбання національної культури. Патріотизм виявляється в практичній діяльності, спрямованій на всебічний розвиток своєї країни, захист її інтересів» [1, с. 249].

Отже, патріотизм – це якість особистості людини, що проявляється в любові до своєї Батьківщини, відданості, прихильності до рідної землі, літератури, мови, культури і кращих традицій свого народу. «Патріотичне виховання – складова національного виховання, головною метою якого є становлення самодостатнього громадянина-патріота України, гуманіста і демократа, готового до виконання громадянських і конституційних обов'язків, до успадкування духовних і культурних надбань українського народу, досягнення високої культури взаємин» – зазначено в Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді [3].

Метою патріотичного виховання молодих людей є організація, формування і розвиток в них соціально значущих якостей громадянина-патріота, різнобічно розвиненої, моральної особистості, готової реалізувати ці якості на благо Батьківщини.

Духовна сила нації, її міць, морально-патріотичний потенціал народу залежать від того, наскільки збережені, глибоко усвідомлені й відчуті всі культурні, духовні здобутки минулих століть. В основу патріотичного виховання мають бути покладені історичні й культурні цінності, традиції і звичаї народу, необхідно відроджувати, пробуджувати до життя національні традиції, національний дух нашого народу.

Великий український вчений-педагог К. Ушинський вважав, що основними засобами патріотичного виховання молоді є використання виховного потенціалу «рідної мови, природи рідного краю, народних звичаїв, традицій» [9, с. 43].

Навчити любити по-справжньому свою Батьківщину можна лише засобами національної культури. До цього процесу повинні активно долучатись освітньо-виховні заклади різних рівнів. Любов до рідної країни виховується з дитинства через засвоєння її національної історії, культури, народних промыслів, а також морально-духовних рис народу.

Форми організації виховної роботи у навчальному закладі визначаються змістом виховання, певною специфікою навчального закладу, рівнем взаємодії між учнями і педагогами. Метою виховання є підготовка успішної особистості, що здатна самореалізуватися в соціумі як громадянин. Мета національно-патріотичного виховання полягає у створенні засад для системної і цілеспрямованої діяльності щодо виховання молоді людини – патріота України, готового самовіддано розбудовувати її як суверенну і демократичну державу, знати свої громадянські права та виконувати обов'язки, виявляти національну гідність, бути конкурентоспроможним, активним носієм української національної культури [8, с. 36–37].

Важливою складовою змісту патріотичного виховання молоді є розвиток їхньої трудової активності, що відбувається в процесі різних форм навчальної роботи. Особливо важливим для такої навчально-виховної роботи можна вважати процес формування конкретного практичного досвіду з виготовлення різних предметів і речей, зміст яких пов'язаний з народною культурою українців.

Одним з найпріоритетніших засобів патріотичного виховання повинні бути українські народні промысли. У давнину людина вчилася виживати у важких умовах, але при цьому закладала основи народних промыслів, прагнула створити своїми руками речі першої необхідності: посуд, одяг, взуття тощо.

Народні промысли в нашій країні різноманітні. Найбільш поширені: деревообробка, обробка металу, гончарство, вишивка, бісероплетіння, писанкарство та ін. Ці ремесла розвинені в різних районах країни, але кожен з них має свій центр з відомими майстрами народної творчості.

Народні художні промысли Полтавщини завжди були на висоті вимог часу і задовольняли протягом віків потреби населення в предметах, які відзначалися гармонією прекрасного і корисного. Найвідоміші осередки народної творчості: Опішня – головний осередок сучасного українського гончарства; Решетилівка – центр українського народного ткацтва, килимарства і вишивкарства та кушнірства; Петриківка – петриківський живопис; Карлівка – писанкарство та інші [6, с. 3–10].

Міжнародна конвенція про охорону нематеріальної культурної спадщини декларує важливе значення нематеріальної культурної спадщини як головного джерела культурного різноманіття. До переліку нематеріальної культурної спадщини України включено Опішнянську кераміку та Петриківський розпис – українське декоративно-орнаментальне малярство XIX–XXI ст. [2].

Витвори українських народних промыслів є своєрідною «візитною карткою» народу, які виражають самобутність культури конкретної місцевості, несуть на собі відбиток кращих надбань народного мистецтва.

Виховання засобами народних промыслів студентської молоді сприяє формуванню національної свідомості, бережливому ставленню до свого історичного минулого та досягнень нації, потреби постійно розширювати свій світогляд і брати участь у відродженні та збереженні національних досягнень. Тому у закладах освіти передбачається функціонування різноманітних гуртків, клубів, студій, секцій, творчих лабораторій.

Сучасний вчитель трудового навчання повинен володіти різними видами народної художньої творчості, знаннями з історії та культурних традицій рідного краю, методикою викладання декоративно-прикладної та технічної творчості, організацією екскурсій до

виставкових зал і на підприємства народних промислів, проектуванням та практичним втіленням різних виробів, на високому професійному рівні займатися відродженням народної творчості та її популяризацією серед дітей та молоді [7].

Під час професійної підготовки майбутніх вчителів трудового навчання необхідно формувати в них любов до своєї країни, шанувати національну культуру й традиції і перенести набуті знання й уміння у майбутню професійну діяльність. Варто зазначити важливість вивчення різних дисциплін професійно-практичної підготовки студентами факультету технологій та дизайну Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова і Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, а саме: «Народні промисли України», «Декоративно-прикладна творчість з практикумом», «Історія українського костюму», «Дизайн одягу» та ін.

З метою вдосконалення форм і методів навчально-виховної роботи під час підготовки майбутніх учителів трудового навчання набули поширення та важливого значення навчальні заняття в музеї. Так заняття з навчальної дисципліни «Народні промисли України» проводяться у Музеї народних промислів факультету. Вона відкриває можливості для комплексного використання різних методів навчання, допомагає виявити практичну значимість знань та сприяє естетичному, патріотичному вихованню студентів.

24 серпня 2016 року на Театральній площі міста Полтави відбувся загальноміський захід «Моя незалежність» з нагоди відзначення 25-ї річниці незалежності України. Студенти II–III курсів та викладачі факультету технологій та дизайну Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка провели майстер-класи з декоративно-прикладної творчості, а також виставку декоративно-художніх творів «25 ремесл України» з метою популяризації народних традицій серед жителів різних верств населення міста та області.

Таким чином, патріотичне виховання молоді є одним із найважливіших завдань сьогодення. Воно повинно стати стрижнем усієї навчально-виховної роботи у вузі та школі. Необхідно виховувати особистість, яка має почуття гордості за свою Батьківщину, усвідомлює і виконує громадські обов'язки. Одним з найефективніших джерел патріотичного виховання молоді є народні промисли, які відображають народну художню творчість українського народу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гончаренко С. Український педагогічний словник / С. Гончаренко – К.: Либідь, 1997. – 376 с.
2. Конвенція про охорону нематеріальної культурної спадщини від 06.03.2008 № 132-VI. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_d69/page.
3. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді: наказ Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 р. № 641. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/usi-novivni/novini/2015/06/16/nacjonalno-patriotichne-vixovannya>.
4. Новий тлумачний словник української мови: у трьох томах / Уклад. В. Яременко, О. Сліпущко. – К.: АКОНІТ, 2004. – Т. 2. К–П. – 936 с.
5. Про стратегію національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016–2020 роки: указ Президента України від 13.10.2015 р. № 580/2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/580/2015>.
6. Титаренко В. П. Народні промисли України / В. П. Титаренко. – Полтава: Полтавський літератор, 2011. – 524 с.
7. Титаренко В. П. Українські народні ремесла в художньо-естетичній підготовці майбутніх вчителів трудового навчання. / В. П. Титаренко. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://library.udpu.org.ua/library_files/zbirnik_nayk_praz/2010/2010_3_30.pdf.
8. Тишук Є. Патріотизм як перепустка в майбутнє / Є. Тишук // Віче. – 2010. – № 3. – С. 36 - 37.
9. Ушинський К. Д. Про народність у громадському вихованні / К. Д. Ушинський // Вибрані педагогічні твори: у 2 т. / К. Д. Ушинський. – К., 1983. – Т. 1: Теоретичні проблеми педагогіки. – С. 43–103.
10. Філософський енциклопедичний словник / Ред. кол.: В. І. Шинкарук, Є. К. Бистрицький, М. О. Булатов; наук. ред.: Л. В. Озадовська, Н. П. Поліщук. – К.: Абрис, 2002. – 742 с.
11. Шоробура І. М. Особливості громадянського виховання студентів / І. М. Шоробура // Педагогічний дискурс. – 2013. Вип.14. – С. 465–469. [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/peddysk_2013_14_99.pdf.

REFERENCES

1. Honcharenko S. Ukrayins'kyi pedahohichnyy slovnyk, [Ukrainian Pedagogical Dictionary], Kyiv, Lybid', 1997. 376 p.
2. Konventsiya pro okhoronu nematerial'noyi kul'turnoyi spadshchyny, [Convention on the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage], Elektronnyy resurs, Rezhym dostupu: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_d69/page
3. Kontsepsiya natsional'no-patriotichnoho vykhovannya ditey ta molodi, [The concept of national-patriotic education of children and youth], nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrayiny vid 16.06.2015 r. № 641, Elektronnyy resurs, Rezhym dostupu: <http://mon.gov.ua/usi-novivni/novini/2015/06/16/nacziionalno-patriotichne-vixovannya>
4. Novyyi tlumachnyy slovnyk ukrayins'koyi movy, [New Dictionary of Ukrainian language], Kyiv, Vydavnytstvo AKONIT, 2004. Part. 2 K-P, 936 p.
5. Pro stratehiyu natsional'no-patriotichnoho vykhovannya ditey ta molodi na 2016-2020 roky, [On the strategy of national-patriotic education of children and youth in 2016-2020 years], Ukaz Prezydenta Ukrayiny vid 13.10.2015 r. Vol. 580/2015, Elektronnyy resurs: Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/580/2015>
6. Tytarenko V.P. Narodni promysly Ukrayiny, [Folk Ukraine], Poltava, Poltavskyy literator, 2011. 524 p.
7. Tytarenko V. Ukrayins'ki narodni remesla v khudozhn'o-estetychniy pidhotovtsi maybutnikh vchyteliv trudovoho navchannya, [Ukrainian folk crafts in artistic and aesthetic training of future teachers of labor studies], Elektronnyy resurs, Rezhym dostupu: http://library.udpu.org.ua/library_files/zbirnuk_nayk_praz/2010/2010_3_30.pdf
8. Tyshchuk Ye. Patriotyzmyakperepustka v maybutnye, [Patriotism as a ticket to the future], 2010. Vol. 3. P. 36-37.
9. Ushyns'kyi K.D. Pro narodnist' u hromads'komu vykhovanni, [On the nation in public education], Vybrani pedahohichni tvory: u 2 t., Kyiv, 1983. Part. 1: Teoretychni problem pedahohiky. P. 43-103.
10. Shynkaruk V.I. Filozofskyy entsyklopedychnyy slovnyk, [Encyclopedic Dictionary of Philosophy], Kyiv, Abrys, 2002. 742 p.
11. Shorobura I.M. Osoblyvosti hromadyans'koho vykhovannya studentiv, [Features civic education students], Elektronnyy resurs, Pedahohichnyy dyskurs, 2013. Vol.14, P. 465-469. Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/peddysk_2013_14_99.pdf.